

MEDEDELING TIJDENS DE DIOCESANE VERGADERING VAN
DE UTRECHTSE GEESTELIJKHEID
- betreffende aftreden en emeritaat

26 september 2019
Aartsbisschop Joris Vercammen

Zusters en broeders,

Ik wil jullie mijn voornemen medelen om per 11 januari 2020 met emeritaat te gaan. 11 Januari is de datum van de nieuwjaarsontvangst van ons bisdom. Op ruim twee maanden na zal ik dan 20 jaar de zetel van Utrecht bekleed hebben. Ik werd 12 maart 2000 verkozen en een tiental dagen later heb ik die verkiezing formeel aanvaard. Op 1 juli werd ik gewijd en op 2 juli nam ik bezit van de zetel in onze kathedraal.

Ik heb niet het gevoel dat ik al helemaal 'uitgegeven' ben aan de Kerk van Christus en aan onze kerk in het bijzonder, maar wel dat wat bestuur en leiding betreft het nu beter is dat anderen het van mij overnemen.

Ik heb duidelijk een richting gewezen waarmee het volgens mij met onze kerk naartoe moet vanuit de overtuiging dat we als oud-katholieken een belangrijke bijdrage te leveren hebben aan de toekomst van de oecumene en van de Kerk, met een grote K.

Ik geloof in ons katholicisme-met-open-geest dat gezond kritisch orthodox en tegelijk vernieuwend creatief gelovig is, aansluiting zoekend met onze culturele en maatschappelijke context van vandaag. Het is niet zo dat een kleine kerk dat niet zou kunnen, integendeel. Ik geloof erin dat het onze roeping is aan dat katholicisme te werken, én dat het precies die roeping is waarmee we kunnen bijdragen aan de toekomst van de Kerk van Christus in ons land en daarbuiten.

Ik heb ook op een bepaalde wijze gestalte willen geven aan het bisschopsambt. Ik heb de indruk dat het bisschopsambt in onze eigen Nederlandse kerk onder druk staat. Het synodale karakter van onze episcopaal-synodale kerk geeft er weleens aanleiding toe onze kerk eenvoudigweg volgens management-achtige wetmatigheid in te willen richten waarbij het charismatisch-spirituele aspect van het ambt verdwijnt. Het functionele haalt dan de bovenhand op het spirituele, terwijl het evenwicht tussen beide in een katholieke ambtsopvatting cruciaal is. Met andere woorden: ruimte voor het episcopale karakter van onze kerk is niet vanzelfsprekend in de concrete kerkelijke praktijk. Zo is mijn ervaring. Ik denk dat bij de verwerking van het onlangs gepubliceerde rapport 'Bestuur en organisatie' hiermee rekening moet gehouden worden. Maar goed dat er wordt nagedacht over vernieuwing van onze structuren die nu ruim veertig jaar oud zijn. Het is een goed dat vernieuwde structuren kunnen uitgaan van nieuwe mensen.

Over dit alles is uiteraard meer te zeggen, zoals er ook veel meer te zeggen valt over wat wij samen in de afgelopen jaren mochten en konden realiseren. Er wordt door ons allen hard gewerkt en het is echt verheugend dat we daar met zijn allen blijkbaar ook meer vreugde zijn gaan aan beleven. Mijn bezoek aan onze drie bisdomgroepen in de afgelopen weken heeft mij goed gedaan omdat ik telkens niet alleen van harte verwelkomd werd maar ook een goede collegiale sfeer aantrof. Bovendien was er enthousiasme bij het uitwisselen van wat er aan creatieve ideeën in verschillende parochies uitgewerkt werd, wordt en nog geprobeerd zal worden. Dank daarvoor!

Met mijn terugtreden op dit ogenblik, een jaar na mijn AOW-leeftijd en drie maanden na mijn 67e verjaardag maar dus drie jaar voor de leeftijd waarop ik statutair het bisschopsambt moet neerleggen, wil ik jullie allen uitdrukkelijk betrekken in de verantwoordelijkheid die we samen dragen. De toekomst van de kerk, daar gaan we samen over. Voor welke richting ik sta is wel duidelijk ondertussen. Nu is het aan jullie om van je te laten horen. In het proces van het kiezen van een opvolger, dat jullie samen zullen ingaan, kunnen jullie de vraag naar de visie op de toekomst van de kerk meenemen en een belangrijke rol laten spelen. Door mijn terugtreden ontstaat er ruimte voor jullie om een solide basis voor de toekomst te leggen. Dat is toch mijn aanvoelen en mijn hoop.

Mijn besluit is stilaan gegroeid tijdens een zeer intensief jaar waarin ik heel wat tijd aan mijn persoonlijke groei heb besteed. Door opnieuw dieper door te dringen in wie ik in wezen ben, ben ik opnieuw gestoten op dat grote verlangen van mij om 'in de naam van God, dichtbij mensen te zijn'. Ik ben priester geworden om mij te wagen in en aan die verbondenheid. Ik heb opnieuw mogen ervaren hoezeer het priester-zijn bij mij hoort. Ik ben dan ook erg blij dat we binnenkort samen mijn veertig-jaar priester-zijn kunnen vieren bij onze Sint-Maartensviering. Ik zie ernaar uit.

Ik ben nooit priester geworden om een of ander systeem overeind te houden. Ik weet wel dat structuren en systemen nodig zijn, dat is logisch en het is van harte dat ik er zelf aan meegebouwd heb. Maar ze zijn natuurlijk niet het hart van de zaak, ze moeten alleen maar het hart beschermen opdat het hart het bloed rond zou kunnen pompen. Wanneer ze echter gaan domineren, dan beklemmen ze het hart en gaat het bloed uit de structuur en het systeem. Het hart dat zijn de relaties, de verbondenheid met elkaar en met God, het hart van de zaak is spiritueel dus. Structuren en systemen moeten het hebben van hun dienstbaarheid en de mensen die ze belichamen moeten de kunst van de nederigheid verstaan. Daar is moed voor nodig en het ligt niet zomaar voor de hand. Ook bij ons zijn de regenteske accenten nog niet helemaal verdwenen. Althans dat is mijn ervaring.

Ik heb mijn werk als priester, pastoor en ook als bisschop met veel plezier gedaan. Ik heb er veel vreugde aan mogen beleven! Ik ervaar nog steeds een bepaalde frisheid in mij en die biedt me de mogelijkheid me verder in te zetten, zij het vanaf een andere plek. Er komt, naar ik hoop, opnieuw meer tijd vrij voor persoonlijke relaties en ons gezin, maar ook om mij te focussen op het spirituele en het pastorale.

Enkele taken zullen trouwens begin volgend jaar nog niet afgerond zijn. In elk geval is er de retraite in het kader van de lectorenopleiding waarvan ik de begeleiding heb aanvaard en natuurlijk zet ik mij bv. ook verder in voor de 'Tage der Einkehr' die begin juli doorgaan, en waarvan ik hoop dat ik ze, samen met anderen, ook de daaropvolgende jaren nog kan organiseren. Er is de IBK volgens jaar in juni en de zitting van het Centraal Comité van de Wereldraad in maart. En ook mijn verantwoordelijkheid voor de Mission Vieille-Catholique Francophone zal op zijn minst doorlopen tot de volgende zitting van de bisschoppenconferentie. En wellicht vergeet nog wel wat.

Met het kapittel heb ik mijn besluit al in een vroeg stadium doorgesproken. Ik dank hen trouwens voor de wijze waarop we met elkaar gesproken hebben. Na 11 januari is het kapittel aan zet, én voor de waarneming tijdens de periode van de Sede Vacante én voor het organiseren van de verkiezing. Tzt zal de deken jullie over een en ander zeker informeren.

Jullie zijn na het kapittel de eersten die ik op de hoogte gebracht heb. Zo hoort het want wij vormen samen het Utrechtse college. Jullie zijn de eerste en belangrijkste medewerkers van de bisschop die jullie voorzitter is. Ik wil jullie verzoeken mij nog wat tijd te geven om zowel de Bisschop van Haarlem als het Collegiaal Bestuur persoonlijk te informeren, evenals de medewerkers van het bureau. Dat zal allemaal morgenochtend gebeuren. Er komt een korte brief van mij aan de parochies, die aanstaande zondag bij de afkondigingen kan voorgelezen worden. Die brief wordt morgen per mail aan jullie gestuurd. Het binnenkomen van het bericht in je mailbox is het teken dat het nieuws ook bekend gemaakt kan worden. Dan houdt het embargo dat nu ingaat dus op. Zo heb ik het met het kapittel afgesproken. Dank voor jullie begrip.

Ik wil hier eindigen zoals ik ook de brief aan de parochies besluit, met een uitnodiging om samen de verantwoordelijkheid voor de toekomst van onze kerk op te nemen, maar ook om te genieten van het mooie dat tussen en onder ons tot stand mocht komen. Mag ik jullie uitnodigen om de volgende maanden en vooral in de periode die voorafgaat aan de verkiezing te bidden voor ons bisdom en voor onze kerk. Alleen biddend vinden we de juiste weg naar de toekomst. En mag ik jullie nogmaals danken en jullie toezeggen dat ik mijn best zal doen om de verbondenheid die tussen ons mocht groeien verder te laten bloeien. Het zal dan anders zijn dan voorheen, maar daarom niet minder intens.

God zij geloofd!
+Joris